

tota manera *cego* apareix des del S. xv i, ràpidament, es generalitza tant, fins en ambients lingüístics ben purs, que és cosa de miopia afirmar que sigui un «castellanisme», com s'ha fet tant: «e joch de fle< t > xa / per *cego* fet: / fir cascutn tret / fora'l terrer» ('el blanc'), JRoig (*Spill*, 7803, on ja el sil·labeig i la frase descarten tota sospita d'una interpolació de copistes o editors més tardans); «levà-hi la vista e féu-lo *cego*», JnEsteve (1472), *LiEleg.*, f^o k-4-a.

Quant al cat. modern, temo que sigui cosa de cecs voluntaris dir que *cego* «va eliminant-se a poc a poc, per la forma més correcta»: entengui's bé que parlo del llenguatge oral i que em guardo de descoratjar la continuïtat en la preferència que a *cec* ha de reconèixer la llengua escrita i tota forma d'estil elevat. Però sobretot en els dialectes occidentals es topà aviat amb la influència exercida per la por de l'homonímia: allà la identitat de la pronúncia amb *sec* = eixut, siccus, provocà fins i tot la invasió del verdader castellanisme *ciego* (a penes existent fora d'aqueixos parlars). La forma *ségo*, en canvi, fomentada també, i àdhuc per tot, com a més inequívoca, menys abocada a malentesos, i fortament afavorida per la -g- de *cega*, *cegallós*, *cegues* (i els seus succedanis), *encegar*, etc. —i alhora tinguem ben present que això està en harmonia amb el corrent general que conduïa a estendre *manco*, *calbo*, *llosco*, *guenyo*, *guerxo*, *bisco* i fins *coixo*, a despeses dels antics *manc*, *calb*, *llosc*, etc.— esdevingué ben aviat molt predominant: «mas ja miren *cegos* les vostres capvives / y ls pecs no ignoren la causa perquè / varau al Moreno», *Procés de les Olives* (493); «lo hom coix, córrer no pot, / ni l'ausell sens ales vola, / cau lo *cego* en un fosc clot, / es pert la nau sens pilot / ---», «l'art dóna perfecció / a la natural virtut, / de *cego* li és bastó / e li dóna instrucció / ---» en un versaire tan conservador com el mallorquí F. d'Olesa, ja en la primera meitat del S. xvi, i en altres tals mallorquins: «les mans qui al *ségo* donaren la vista ---» (JqMBover, *BiEscrBal.* II, 7.11.3, 7.19.3; I, § 374, 9.1); «*cego*: caecus» i també ja «*ciego* de mi, que no aja vist antes estes coses», OPou (*TbPu.*, 295).

En arribar la Renaixença persisteix certament en alguns un cert escrúpol: «lo fàstic ab què 's miren certes paraules que no semblen prou pulcres, com són ex. gr., *ensopega* --- dugas, *cego*, etc.», MilàF, a. 1878 (ed. Gili, p. 175); però fins els millors escriptors admeten la forma col·loquial en llurs escrits més nobles: «l'home naix *cego*, viu *cego*, / i *cego* la mort l'agafa», MAguiló, c. 1850-55 (*Antol. Po.*, 1975, 36); «va a les palpès com *cego* sense saber ahont», *Atl.* vi, 59b (en l'esborrall de 1867); «*cego* d'amor, Gentil, no ovira l'àngel», *Canigó* iv; «que no et doldrà d'oïr-lo, vell i *cego*», Maragall (*Nausica*, O. C., 1960, I, 238). En el català central i en general en tots els dialectes (sense excloure'n les Illes ni els Comtats) bé podem dir que *cego* és general en el llenguatge col·loquial: potser les úniques excepcions es troben en alguns dels usos translàtics, en particular 'espès' parlant de les malles, oposat a *clar*: aplicació per cert molt estesa en tota la costa: «el trasmall és un ret de malla més clara que

volta un tros de malla *séga*», El Palmar de l'Albufera (1962), acc. que no era menys corrent entre els pescadors de St. Pol de Mar, on puc assegurar que ho usaven també en mascull, i amb la pronúncia *sék*: «una xarxa molt *cega*», «l'art, com més avall, més *cec* ha de ser» (1932).

Fora d'això el territori de la llengua popular es divideix en dues zones: una on domina *cego*, en l'altra *ciego*. Aquest fou un castellanisme real, i que en l'èxit sorprenent d'aquesta forma el factor decisiu va ser el temor de l'homonímia ho demostra en forma esclatant la reparació d'aqueixa àrea occidental allà on menys s'hauria esperat, o sigui en les terres rosselloneses, on la neutralització dels timbres de è i é portava igualment a la completa igualtat fònica de *cec* i *sec*: «feia veure, escrit sus d'un paper d'escrassa: / 'd'un *ciego* tingueu pietat!», Saisset (*Catalanades*, p. 43). La seva àrea cobreix, en efecte, tot el Rosselló, el Conflent fins a Montlluís i no sols arriba pel Sud fins a la frontera dels Estats i els començos de Cerdanya, sinó que en concurrència amb l'altre s'extravasa (amb caràcter concurrent i fluctuant) poc o molt més enllà, fins a pobles de la zona grisa de transició cap al català oriental (la Vall de Querol, etc.), on ja la separació fonemàtica entre è i é comença de ser poc accentuada; a Cerdanya és ja sobretot *cego* fins cap a la Seu d'Urgell: torna allí a sentir-se més i més la forma amb diftong, com esperem donat el resultat é de la i de siccus en el dialecte occidental: *ciego* a Andorra; *la gallineta syéga* com a nom del joc anoto a Arcavell (1936); *syégo* a tots els pobles de Cardós i Vall Ferrera (1932-34) i als de la Vall d'Àneu; de nou *syégo*, amb é tancada, a les Valls de Barravés i de Boí, on la toponímia revela algun sentit secundari; ¹ d'allí tira al Sud cobrint Ribagorça i tot el Pallars Sobirà i Jussà, i segueix a Tamarit de Llitera, Fraga i fins al Segrià, almenys Alcarràs (1964). La forma francament predominant en valencià resta *ségo* sense diftong: potser sense més excepció que un gros rodal de *syégo* en l'Alt Maestrat i zones veïnes: Xodos, Costur, Vilafamés (1961); però tant al Baix Maestrat (almenys en *Lo Pou Cego*, a Vinaròs), com en les terres de l'Horta (Olo cau de Carraixet), i de Dellà Xúquer sento *ségo* (Penàguila, Campello, Alacant), 1963; igual en la meitat levantina del català occidental, en català oriental i a les Illes.

Pel que fa a la data, hem vist que ja en l'any 1575, Onofre Pou admetia o tolerava alhora *ciego* i *cego*; en les Rúbriques de Bruniquer, aquell no apareix fins molt avançat el segle següent: «per esser *cego* lo declaren inhàbil», «perquè era *cego*, no fou hàbil a Jutge d'apells», «jubiliació de Miquel Vives, fet *cego*», anys 1536, 1537, 1617; «fonch extret per al Consell de Cent J. Forcada, y per ser *ciego*, fonch declarat inhàbil», a. 1660 (pp. 146 i 150). Substantivat: Benasc *el syégo* «pailler à ras de terre qui se trouve à côté de l'étable» (Elcock, *AORBB* VIII, 129).

DERIV.: *Cega* 'tenebres, fosca' ross.: «a la fi, espantat, al mig d'aqueixa *cega* / en Marc se posa: —Mes, si veïeu tot això, / si jo ho veig pas --- és que som